

משפחה

תופעת הנשירה בראיה תורנית

הרב דוד בן חי, מנהל בתי החוכמה
"שערי הלכה ומשפט" ו"שלמות המשפחה",
מו"צ מטעם בית החוכמה "אפיקי מים".

הנשירה ממסגרות החינוך ומהדרך החינוכית אותה מתווים ההורים, קיימת כבר משחר ההיסטוריה היהודית. לאורך הדורות הנושא של התמודדות חינוכית פשט צורה ולבש צורה מימי אבותינו, שופטנו, נביאנו ורבותינו. למרות שהנושא מורכב ולכל אחד המאפיינים הייחודיים לו, ננסה למצוא מאפיינים כלליים מהמקורות כדי לתת זווית תורנית להתמודדות זו.

נראה שלרובם יש מאפיינים דומים: תחושת השייכות שנאבדת עקב השינוי בדרך, שיהיה מי שיגרום להם עדין להרגיש שייך לאותו מקום שאולי היו רוצים לעזוב ושלא ינתקו איתם את הקשר. שיהיה מי שיכיל אותם ואת הקשיים שאותם הם נושאים, שלא ישפטו אותם הלכתית כי זהו לא בהכרח הנרטיב שמנחה אותם כרגע. גם אם לא מסכימים איתם שפשוט יגלו אמפתיה כלפי ההתמודדות שלהם.⁵ שיאמינו בהם וביכולות שלהם שעוד יצליחו ויצא מהם משהו. כל זאת ועוד מצינו בדרכם הייחודית של אבותינו. יצחק אבינו ע"ה מעיד עליו הכתוב שאהב את עשיו שנאמר (בראשית פרק כה פסוק כח) "ויהי יצחק את עשיו ועל אף מעלליו הרעים לא גירשו ואף הכיל את שקריו כמו שמציין הכתוב (שם) בהמשך "כי ציד בפיו" ופירשו רבותינו שהיה צד ומרמה את יצחק בפיו. והאין יתכן הדבר שיאהב יצחק את עשיו כאשר יודע שמרמהו. אלא ודאי שיצחק אבינו ראה את הפוטנציאל החבוי בעשיו ואת חכמתו שאם יצליח להמיר את דרכיו ופעולותיו הרי שיצא ממנו הטוב הקיים בו. וזה מה שהחזיק את יצחק אבינו לקרבו ולסעדו תמיד עד כדי כך שמעידה התורה שרצה לברכו בברכה מיוחדת רק כדי שירגיש מיוחד.

גורמי סיכון להתמודדות ונשירה

גורמי הנשירה העתידית באים לידי ביטוי במרחבים שונים: **יחסי הורים וילד** - כאשר הקשר בין ההורים לילד ולנער המתבגר אינם יציבים קיימת סכנה לנשירה עתידית. ילד מטבעו מחפש יציבות ואם אינו מוצא זאת פנים ביתו הוא יחפש זאת במקומות אחרים.

קשיי הסתגלות במערכת החינוכית - אחד המנבאים המשמעותיים נשירה הוא קושי הסתגלותי במערכת החינוכית עד לעזיבתה. כהורים עלינו לזהות את הקשיים בשלבים הראשונים ולנסות למצוא פתרון נקודתי במסגרת בה הוא נמצא או למצוא אלטרנטיבה אחרת, מותאמת יותר. הקשיים במערכת החינוכית יכולים לנבוע הן מבעיות הסתגלות בחברה, והן מיחסי ילד ומחנך, וכהורים עלינו לשים לב ולתת פתרון לבעיה הקיימת לפני שזה מגיע לנשירה.

קשיים חברתיים - קשיים חברתיים עלולים להביא לנשירה

ההתמודדות הראשונה בהיסטוריה היתה של אברהם אבינו. התורה מספרת על כך שהיה לו בבית נער שעזב את הדרך וגילה את השוליים הרחוביים. עד כדי כך שהתורה מגדירה אותו לא סתם כנער שוליים אלא "פרא אדם".

ביועץ אנו שהקב"ה אהב את אברהם אבינו ע"ה עד מאוד. וכדי להיווכח באהבתו מצווה הקב"ה את אברהם לילך ולעקוד את בנו. את הדו שיח ביניהם מספר המדרש (עיי' רש"י בראשית פרק כב' פס' ב' ד"ה את בנך) כשאמר הקב"ה לאברהם "קח נא את בנך" אמר לו אברהם אבינו "שני בנים יש לי" השיב לו הקב"ה "את יחידך" אמר לו אברהם "זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו" אמר לו הקב"ה "אשר אהבת" ולא הסתיר אברהם את רגשותיו והשיב "את שניהם אני אוהב" אמר לו הקב"ה "את יצחק".

כאשר אנו מתבוננים בדברי המדרש אי אפשר שלא לתת דגש על המסר החשוב ביותר שמלמד אותנו אברהם אבינו ע"ה שאהבת הבנים עבורו היא שווה באותו קנה מידה. ואף שאין ראי זה כראי זה וישמעאל היה פרא אדם בכל זאת אהבתו של אברהם לישמעאל הייתה כמדת אהבתו ליצחק בנו הצדיק.

על כך היה נוהג לומר המחנך הדגול הרה"ג יהושע יעקובזון זצ"ל¹ שעל האדם לאהוב את כל בניו בשווה ולשאת כל אחד על פי רוחו ודעתו. והגדיר זאת באופן מופתי האדמו"ר מפאסצנא כיון שלא בכל הנערים החינוך הוא שווה אלא תלוי בכל נער ונער כפי טבעו, דעתו ומדותיו הרי שעל המחנך להכיר את נפש הילד ולא בדרך שיחנך את זה יחנך את האחר השונה ממנו.

הנתונים אודות הנוער הנושר במגזר החרדי

²על פי נתוני משרד החינוך, היקף הנשירה הגלויה של בני הנוער ממוסדות בפקוח חרדי עמד בשנת 2018 על 4.3%. בקרב אנשי החינוך החרדי ומומחים ישנו נתון המצביע על נשירה "סמויה" בהיקף רחב יותר, ³מה שמעיד על עליה משמעותית מהשנים 2014-2015 בהן אחוז הנשירה עמד על 3.1% בלבד. מחקר שנעשה ⁴בדה-מרקר מצא שאחוז הנשירה הגבוהה קורה דווקא בישיבות הקטנות ונע בין 2000 ל-3000 נערים בשנה.

מה צריך הנער המתמודד

אם ננסה להגדיר את הצרכים הדומיננטיים של הנער המתמודד,

המשפחות הכי טובות

מחפשות אותן

מובילים
מקצועיות
כבר 22 שנה

קורס הנחייה וייעוץ בנוער נושר מניעת נשירה וילדים בסיכון

קורס מקצועי שמטרתו הקניית הבנה, ידע
ומיומנויות מעשיות להתמודדות עם אתגרי הנעורים

- ◀ העמקה במושגי ההתבגרות בהיבטים פיזיים, נפשיים וחברתיים תיאוריה וגישות קליניות להתערבות מקצועית
- ◀ ידע ומיומנויות באיתור וזיהוי גורמי מוקדי הסיכון והערכתם
- ◀ התייחסות לסוגיות מורכבות: הפרעת קשב, נשירה, בעיות התנהגות, סמכות וגבולות, אלימות, מדיה והתמכרויות
- ◀ היכרות עם דרכי סיוע אישיים ומערכתיים.

מרכז י.נ.ר. - המרכז המוביל והמקצועי ללימודי ייעוץ והנחייה
לפרטים והרשמה: 02-6321625
בית הדפוס 30, ירושלים ז'בוטינסקי 100, פתח תקווה
YNRCOLLEGE.ORG > RISHUM@YNRCOLLEGE.ORG

מתוך רצון שלא להשתייך לחברה שהזיקה לנער וגרמה לו עוול.
תשתית רגשית לא יציבה - קשיים רגשיים לא נגרמים ביום אחד. חלקם מהווים קווי אופי ואישיות איתם נולד הילד, וחלקם יתפתחו עם הזמן כתוצאה מהסביבה ומהחברה. חשוב מאוד לזהות קשיים רגשיים ולטפל בהם מוקדם ככל האפשר. בעיות שלא מטופלות אינן נעלמות, הן הולכות ותופחות וצוברות ממדים שאחר כך קשה הרבה יותר לטפל בהם. האחריות של ההורים היא לזהות ולשים לב למה שעובר הילד, להעניק טיפול, סיוע ותמיכה ולא לחכות ש"זה יעבור". בין אם זה דימוי עצמי נמוך, לקויי תקשורת, בעיות קשב וריכוז ועוד, ישנה חשיבות לזיהוי וטיפול מוקדם ככל האפשר.

חברה - חברה לא בריאה יכולה להוות גורם משמעותי לסיבת ההתמודדות ונשירה עתידית. הימצאות בחברה שאינה בריאה יכולה לנבוע משתי סיבות עיקריות: פיצויי לחסך קיים עקב בעיות במרחב המשפחתי. כאשר היחסים אינם תקינים בחיק המשפחה הילדים מוצאים לעצמם חברה שתכיל ותקבל אותם כמו שהם ללא ביקורת ואשמה. הסיבה השניה היא חוסר שימת לב מספקת וזיהוי ראשוני לחברה בעייתית שמספיעה לרעה על הילד. כאשר מזהים חברה שאינה תקינה ותואמת את הרמה של הילד עלינו כהורים להרחיקו ולשומרו מכל משמר עד כדי החלפת חברה לגמרי. זיהוי מוקדם יועיל, יותר מאשר זיהוי מאוחר.

חשיפה לתכנים בעייתיים - סכנות הרשת והאמצעים הדיגיטליים ידועים ומוכרים ויחד עם זאת, אנחנו עדים לחשיפה מאוד מוקדמת לתכנים אלימים ובעייתיים. חשיפה לתכנים בעייתיים הייתה יכולה להימנע עם יותר תשומת לב ומודעות של ההורים. זיהוי מוקדם של חשיפה יוביל לטיפול נכון ועזרה שאליה יהיה זקוק הילד או הנער.

לסיכום, ניתן לומר כי מעשה אבות הם סימן לבנים. גם אבותינו התמודדו ובכל זאת לא בחרו בהרחקה או ניתוק אלא קירוב ואהבה. לא שברו את ילדיהם במילים וניפצו את חלומותיהם ואישיותם במעשים, אלא האמינו בטוב שבהם ושעוד יצא מהם משהו ויכלו להשתנות. ובעקבות כך לא בגדו הילדים בהוריהם ונהגו בהם מנהג של כבוד תמידי כמו שמעידה התורה לגבי ישמעאל שקבר את אברהם אביו בכבוד ולגבי עשיו שכיבד את אביו יצחק ביותר. על כן עלינו כהורים להשתמש בכלים אלו, ולהידבק במעשה אבות ובכך נזכה שכל בנינו ובנותינו יזכו להיות בעלי מידות וקרובים לה' יתברך.

ביבליוגרפיה:

1. עיי' לספר אדני הבית לרה"ג משה פנירי שליט"א
2. המכון הישראלי לדמוקרטיה. מאמר דעה ד"ר אסף מלחי.
3. נתוני הלמ"ס
4. מירב ארלוזורוב, themarker, י"ד חשון תשע"ז
5. שלמה קארליבך

הרב דוד בן חי נותן מענה בבית ההוראה בימים א' עד ה'
בין השעות 08.00 ל-10.00 בבוקר ובין 13.00 ל-15.00
בצהריים לפניות לבית ההוראה: *2873